

คุณธรรมในปัญญาสชาดกฉบับล้านนา

THE MORALITY IN PANYASACHADOK, LANNA VERSION

ผู้วิจัย ศิราณี แพทอง¹
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์สนธิ สัตย์ภาส²
 รองศาสตราจารย์ยุพิน อินทะยะ³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์คุณธรรมจากพฤติกรรมตัวละครที่ปรากฏในปัญญาสชาดก 2) วิเคราะห์แบบเรื่องของปัญญาสชาดกฉบับล้านนา การศึกษาวิจัยเรื่องคุณธรรมในปัญญาสชาดกฉบับล้านนาคือเป็นการศึกษาเชิงเอกสาร ผลการศึกษาพบว่า

คุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ จากพฤติกรรมตัวละครที่ปรากฏในปัญญาสชาดก คุณธรรมที่ปรากฏมากที่สุดมี 6 ประการ ทั้งนี้แต่ละเรื่องจะมีคุณธรรมที่ปรากฏไม่ซ้ำกัน คุณธรรมที่ปรากฏรองลงมามี 5 ประการ และแต่ละเรื่องจะมีคุณธรรมที่ปรากฏไม่ซ้ำกัน คุณธรรมที่ปรากฏน้อยที่สุดมี 1 ประการ และคุณธรรมที่ปรากฏมากที่สุดคือคุณธรรมเกี่ยวกับความสะอาดมีอยู่ 33 เรื่อง คุณธรรมที่ปรากฏรองลงมาคือความมีน้ำใจ 30 เรื่อง คุณธรรมที่ปรากฏน้อยที่สุดคือความประหยัคดีมี 5 เรื่อง

แบบเรื่องของปัญญาสชาดก ประกอบด้วย 1) ปัจจุบันวัตถุ ซึ่งจะเริ่มต้นด้วยภิกษุสนทนากันในโรงธรรมถึงเรื่องบุคคลและกรรมของท่านในชาดก พระพุทธเจ้าทรงทราบจึงเสด็จมาตรัสพระธรรมเทศนา 2) อดีตวัตถุ จะกล่าวถึงเรื่องที่เกิดขึ้นแล้วในอดีตชาติของพระพุทธเจ้า เมื่อครั้งเป็นพระโพธิสัตว์ 3) คาถา เนื้อเรื่องจะดำเนินเรื่องด้วยบทร้อยแก้วแล้วจะค้นด้วยคาถาสลับบทร้อยกรองที่เป็นภาษาบาลีสลับกัน 4) สโมธาน จะกล่าวถึงตัวละครในอดีตชาติได้กลับชาติมาเกิดเป็นใครบ้าง ทำให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างสองชาติ

คำสำคัญ : คุณธรรม, ปัญญาสชาดก, แบบเรื่อง

¹ นักศึกษา สาขาวิชาภาษาไทย หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

² อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

³ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ABSTRACT

This research was aimed at analyzing morality as appeared in the behavior of the characters in *Panyasachadok* and analyzing the story structure of its Lanna version. The research was conducted through documentary analysis. It was found that among the 8 moralities of the character's morality, there were 6 moralities that appeared the most. Each story had its own morality with resemble, followed by 5 moralities each of which appeared in one story without resemble. There was only 1 morality that appeared the least. The most appeared morality concerned cleanliness which appeared in 33 stories. The next was the morality on generosity appearing in 30 stories. The least appeared morality was on saving which appeared in 5 stories. *Panyasachadok's* story structure included 1) present objects starting with the conversation of the monks in the Dhamma hall on characters and their actions in the chadok which was known by Lord Buddha who came to give a sermon; 2) past objects which covered the things already happened in a Lord Buddha's past life when he was Bodhisattva; 3) spell—the story began with prose before switching to poem in Pali; and 4) assembly—mentioning the characters who reincarnated showing the connection between individual's live.

Keywords : Morality, *Panyasachadok*, Jataka Type

บทนำ

ในอดีตชาวล้านนาเป็นผู้ให้ความสำคัญต่อพระพุทธศาสนาอย่างสูงยิ่ง ดังจะเห็นได้จากความนิยมในการสร้างวัดและจารพระธรรมคัมภีร์ถวายเป็นพุทธบูชา ด้วยเหตุนี้จึงทำให้พุทธศาสนามีอิทธิพลอย่างมากต่อวิถีชีวิตของชาวล้านนา ตลอดจนศิลปวัฒนธรรมแขนงต่างๆ เช่น วรรณกรรม ศิลปะ สถาปัตยกรรม จิตรกรรม ในส่วนของวรรณกรรมนั้นถือว่าเป็นศิลปะแขนงหนึ่งที่ได้รับอิทธิพลจากพระพุทธศาสนาอย่างเห็นได้ชัด ดังที่ ฉัตรพยา สวัสดิพงษ์ (2540 : 14) ได้กล่าวถึงบทบาทของพระพุทธศาสนาที่มีต่อวรรณกรรมล้านนาว่า พุทธศาสนามีบทบาทในการสร้างสรรค์

วรรณกรรมล้านนา เพราะเนื้อหาในวรรณกรรมล้านนาส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับพุทธศาสนาแทบทั้งสิ้น จัดเป็นงานศิลปะแขนงหนึ่งที่ผู้แต่งสร้างสรรค์ขึ้นจากจินตนาการ และประสบการณ์ โดยได้เลือกสรรถ้อยคำภาษาอันไพเราะงดงามมาเรียบเรียงขึ้นจนปรากฏเป็นภาพในใจของผู้อ่าน ดังนั้นการใช้ถ้อยคำภาษาในวรรณกรรมจึงเปรียบเสมือนกระจกเงาที่สะท้อนความรู้สึกนึกคิด ตลอดจนจินตนาการของผู้ประพันธ์ไปสู่ผู้อ่าน

นิทานพื้นบ้าน ถือว่าเป็นวรรณกรรมล้านนารูปแบบหนึ่งที่ได้รับอิทธิพลจากพุทธศาสนาในการกำหนดเนื้อหาและแนวคิด

ของเรื่อง โดยใช้วิธีการผสมผสานระหว่างนิทานพื้นบ้านที่มีอยู่ในชุมชนกับคำสอนและแนวคิดทางพุทธศาสนาอย่างเหมาะสม ชาวล้านนาในอดีตเรียกนิทานในลักษณะดังกล่าวว่า นิทานชาดก ซึ่งหมายถึง เรื่องราวของพระโพธิสัตว์หรือพระชาติต่างๆ ในอดีตของพระพุทธเจ้า ซึ่งอาจเสวยพระชาติเป็นคนสัตว์ หรือเทวดา ซึ่งแสดงบทบาทวีรบุรุษหรือบทบาทอื่นๆ แล้วแต่ผลของกุศลกรรมตามหลักทางพุทธศาสนา (เอื้อนทิพย์ พิระเสถียร, 2529 : 1)

นิทานพื้นบ้านถือเป็นวรรณกรรมท้องถิ่นที่เกิดจากภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ มีลักษณะเป็นเรื่องเล่าสืบทอดกันมาเป็นเวลาช้านาน ทำหน้าที่ให้ความเพลิดเพลินและสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างคนในชุมชน นอกจากนั้น เนื้อหายังสอดแทรกไว้ด้วยความคิด ความเชื่อ ค่านิยมและหลักการอันเป็นพื้นฐานองค์ความรู้ที่สืบทอดกันมา ดังที่ศิริพร ณ ถลาง (2539 : 13) ได้กล่าวถึงความสำคัญของนิทานพื้นบ้านไว้ว่า เมื่อพูดถึงนิทานคนส่วนใหญ่มักจะมองว่าเป็นเรื่องไร้สาระ เป็นเรื่องของจินตนาการ (fantasy) ของมนุษย์ที่หาสาระและหาความจริงมิได้ แต่เราต้องคิดว่าถ้านิทานเป็นผลผลิตของวัฒนธรรมนั้นๆ นิทานย่อมต้องมีบทบาทหน้าที่บางประการในวัฒนธรรมนั้นๆ เช่นกัน

จากการศึกษาถึงวรรณกรรมประเภทต่างๆ ในเบื้องต้นพบว่า วรรณกรรมประเภทชาดก นอกนิบาตของล้านนาที่มีชื่อเสียงที่สุดคือ “ปัญญาสชาดก” เพราะนอกจากจะมีความสำคัญในฐานะเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของภาคเหนือแล้ว ยังสะท้อนถึงวัฒนธรรมประเพณีของชาวล้านนาบางประการ ตลอดจนได้สอดแทรกข้อคิด คติคำสอนไว้อย่างมากมาย นอกจากนี้ผู้แต่งยังได้เลือกถ้อยคำภาษามาใช้อย่างไพเราะ สกซึ้ง

ทำให้ผู้อ่านเกิดจินตนาการตามกับผู้แต่งบรรยายไว้อย่างชัดเจน

ผู้วิจัยเห็นว่า ปัญญาสชาดกฉบับล้านนาเป็นวรรณกรรมชิ้นเอกฉบับหนึ่ง ที่ประกอบไปด้วยคุณค่าหลายด้าน โดยเฉพาะในด้านการใช้สำนวนโวหารอันไพเราะคมคายแล้ว กลวิธีการใช้ภาษาในการสร้างวรรณกรรมก็เป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งที่ทำให้ผู้อ่านได้เกิดจินตภาพตามกับผู้แต่งบรรยายได้อย่างลึกซึ้ง ได้เข้าใจถึงคุณธรรมที่สอดแทรกในเรื่องราวนั้นๆ ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะนำคุณธรรมในปัญญาสชาดกซึ่งถือว่าเป็นวรรณกรรมท้องถิ่นที่เกิดจากภูมิปัญญาของนักปราชญ์ชาวล้านนาไทย มาศึกษาเพื่อเป็นกรขยายมุมมองในการรับรู้คุณธรรมในปัญญาสชาดก เพื่อให้มีความหลากหลายมากขึ้นและเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาวรรณกรรมประเภทอื่นต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง คุณธรรมในปัญญาสชาดกฉบับล้านนาผู้วิจัยได้ดำเนินการโดยลำดับดังนี้

1. รูปแบบของการวิจัย
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. รูปแบบของการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องคุณธรรมในปัญญาสชาดกฉบับล้านนา เป็นการศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

การอ่านคิดวิเคราะห์ โดยมีเครื่องมือต่อไปนี้

1. ตารางวิเคราะห์แบบเรื่องของปัญญาสชาดก
 ตารางการวิเคราะห์แบบเรื่องของปัญญาสชาดก เรื่องที่ 1

แบบเรื่อง	เหตุการณ์ในเรื่อง
1. ปัจจุบันวัตถุ	
2. อดีตวัตถุ	
3. คาลา	ในเรื่องนี้มี บท ดังนี้
4. สโมธาน	

2. ตารางวิเคราะห์คุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการของตัวละครเอกในเรื่อง

2.1 ความขยัน หมายถึง มีความเพียรพยายาม อุตุนไม่ย่อท้อ กล้าเผชิญอุปสรรค
 สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อื่นได้ โดยมีพฤติกรรมบ่งชี้ดังต่อไปนี้

- 1) มีความเพียรพยายาม
- 2) อุตุน
- 3) ไม่ย่อท้อ
- 4) กล้าเผชิญอุปสรรค
- 5) เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อื่นได้

ลำดับที่	เรื่อง	พฤติกรรมบ่งชี้ (ข้อที่)					ข้อความที่ปรากฏ คุณธรรม	เกณฑ์ การตัดสิน	
		1	2	3	4	5		มี	ไม่มี

เกณฑ์การพิจารณา = มีพฤติกรรมการแสดงออกตั้งแต่ 3 ข้อขึ้นไป ถือว่ามีความขยัน

2.2 ประหยัด หมายถึง การรู้จักเก็บออมใช้ทรัพย์สิน ไม่ฟุ่มเฟือย พอประมาณ
 ดำเนินชีวิตแบบเรียบง่าย สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อื่นได้ โดยมีพฤติกรรมบ่งชี้ดังต่อไปนี้

- 1) รู้จักเก็บออม
- 2) ไม่ฟุ่มเฟือย
- 3) รู้จักพอประมาณ
- 4) ดำเนินชีวิตแบบเรียบง่าย
- 5) เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อื่นได้

ลำดับที่	เรื่อง	พฤติกรรมบ่งชี้ (ข้อที่)					ข้อความที่ปรากฏ คุณธรรม	เกณฑ์ การตัดสิน	
		1	2	3	4	5		มี	ไม่มี

เกณฑ์การพิจารณา = มีพฤติกรรมการแสดงออกตั้งแต่ 3 ข้อขึ้นไป ถือว่ามีความประหยัด

2.3 ซื่อสัตย์ หมายถึง ไม่มีเล่ห์เหลี่ยม มีความจริงใจ ไม่ลำเอียง ไม่อคติ ไม่คดโกง สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อื่นได้ โดยมีพฤติกรรมบ่งชี้ดังต่อไปนี้

- 1) ไม่มีเล่ห์เหลี่ยม
- 2) มีความจริงใจ
- 3) ไม่ลำเอียง
- 4) ไม่อคติ
- 5) ไม่คดโกง
- 6) เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อื่นได้

ลำดับที่	เรื่อง	พฤติกรรมบ่งชี้ (ข้อที่)						ข้อความที่ปรากฏ คุณธรรม	เกณฑ์ การตัดสิน	
		1	2	3	4	5	6		มี	ไม่มี

เกณฑ์การพิจารณา = มีพฤติกรรมการแสดงออกตั้งแต่ 3 ข้อขึ้นไป ถือว่ามีความซื่อสัตย์

2.4 มีวินัย หมายถึง การยึดมั่นในระเบียบแบบแผน มีวินัยต่อตนเองและสังคม สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อื่นได้ โดยมีพฤติกรรมบ่งชี้ดังต่อไปนี้

- 1) ยึดมั่นในระเบียบแบบแผน
- 2) มีวินัยในตนเอง
- 3) มีวินัยต่อสังคม
- 4) เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อื่นได้

ลำดับที่	เรื่อง	พฤติกรรมบ่งชี้ (ข้อที่)				ข้อความที่ปรากฏ คุณธรรม	เกณฑ์ การตัดสิน	
		1	2	3	4		มี	ไม่มี

เกณฑ์การพิจารณา = มีพฤติกรรมการแสดงออกตั้งแต่ 2 ข้อขึ้นไป ถือว่ามีวินัย

2.5 สุภาพ หมายถึง อ่อนน้อมถ่อมตน อ่อนโยน กิริยามารยาทดีงาม มีสัมมาคารวะ ไม่ก้าวร้าว วางตน สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อื่นได้ โดยมีพฤติกรรมบ่งชี้ดังต่อไปนี้

- 1) อ่อนน้อมถ่อมตน
- 2) อ่อนโยน
- 3) กิริยามารยาทดีงาม
- 4) มีสัมมาคารวะ
- 5) ไม่ก้าวร้าว
- 6) วางตนเหมาะสมตามสถานภาพและกาลเทศะ
- 7) เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อื่นได้

ลำดับที่	เรื่อง	พฤติกรรมบ่งชี้ (ข้อที่)							ข้อความ ที่ปรากฏ คุณธรรม	เกณฑ์ การตัดสิน	
		1	2	3	4	5	6	7		มี	ไม่มี

เกณฑ์การพิจารณา = มีพฤติกรรมการแสดงออกตั้งแต่ 4 ข้อขึ้นไป ถือว่ามีความสุภาพ

2.6 สะอาด หมายถึง ปราศจากความมัวหมองทั้งกาย วาจา ใจ จิตใจผ่องใส ไม่ขุ่นมัว สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อื่นได้ โดยมีพฤติกรรมบ่งชี้ ดังต่อไปนี้

- 1) จิตใจผ่องใส
- 2) จิตใจไม่ขุ่นมัว
- 3) เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อื่นได้

ลำดับที่	เรื่อง	พฤติกรรมบ่งชี้ (ข้อที่)			ข้อความที่ปรากฏ คุณธรรม	เกณฑ์ การตัดสิน	
		1	2	3		มี	ไม่มี

เกณฑ์การพิจารณา = มีพฤติกรรมการแสดงออกตั้งแต่ 2 ข้อขึ้นไป ถือว่ามีความสะอาด

2.7 สามัคคี หมายถึง มีความพร้อมเพรียง ประองคอง ไม่ทะเลาะวิวาท ไม่เอารัดเอาเปรียบกัน ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อื่นได้ โดยมีพฤติกรรมบ่งชี้ดังต่อไปนี้

- 1) ประองคองกัน
- 2) ไม่ทะเลาะวิวาท

- 3) ไม่เอาไรต์เอาเปรียบ
- 4) ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
- 5) เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อื่นได้

ลำดับที่	เรื่อง	พฤติกรรมบ่งชี้ (ข้อที่)					ข้อความที่ปรากฏ คุณธรรม	เกณฑ์ การตัดสิน	
		1	2	3	4	5		มี	ไม่มี

เกณฑ์การพิจารณา = มีพฤติกรรมการแสดงออกตั้งแต่ 3 ข้อขึ้นไป ถือว่ามีความสามัคคี

2.8 มีน้ำใจ หมายถึง มีความจริงใจไม่เห็นแก่ตนเอง ไม่เห็นแก่ตัว ให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกัน รู้จักแบ่งปัน สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อื่นได้ โดยมีพฤติกรรมบ่งชี้ดังต่อไปนี้

- 1) มีความจริงใจ
- 2) ไม่เห็นแก่ตัว
- 3) ให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกัน
- 4) รู้จักแบ่งปัน
- 5) เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อื่นได้

ลำดับที่	เรื่อง	พฤติกรรมบ่งชี้ (ข้อที่)					ข้อความที่ปรากฏ คุณธรรม	เกณฑ์ การตัดสิน	
		1	2	3	4	5		มี	ไม่มี

เกณฑ์การพิจารณา = มีพฤติกรรมการแสดงออกตั้งแต่ 3 ข้อขึ้นไป ถือว่ามีน้ำใจ

3. เกณฑ์การวิเคราะห์คุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ

คุณธรรม	พฤติกรรมบ่งชี้	เกณฑ์การประเมิน
1. ความขยัน	1) มีความเพียรพยายาม 2) อดทน 3) ไม่ท้อถอย 4) กล้าเผชิญอุปสรรค 5) เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อื่นได้	มีพฤติกรรมแสดงออกตั้งแต่ 3 ข้อขึ้นไป ถือว่ามีความขยัน

คุณธรรม	พฤติกรรมบ่งชี้	เกณฑ์การประเมิน
2. ประหยัด	1. รู้จักเก็บออม 2. ไม่ฟุ่มเฟือย 3. รู้จักพอประมาณ 4. ดำเนินชีวิตแบบเรียบง่าย 5. เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อื่นได้	มีพฤติกรรมการแสดงออกตั้งแต่ 3 ข้อขึ้นไป ถือว่ามีความประหยัด
3. ซื่อสัตย์	1. ไม่มีเล่ห์เหลี่ยม 2. มีความจริงใจ 3. ไม่ลำเอียง 4. ไม่อคติ 5. ไม่คดโกง 6. เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อื่นได้	มีพฤติกรรมการแสดงออกตั้งแต่ 3 ข้อขึ้นไป ถือว่ามีความซื่อสัตย์
4. มีวินัย	1. ยึดมั่นในระเบียบแบบแผน 2. มีวินัยในตนเอง 3. มีวินัยต่อสังคม 4. เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อื่นได้	มีพฤติกรรมการแสดงออกตั้งแต่ 2 ข้อขึ้นไป ถือว่ามีวินัย
5. สุภาพ	1. อ่อนน้อมถ่อมตน 2. อ่อนโยน 3. กิริยามารยาทดีงาม 4. มีสัมมาคารวะ 5. ไม่ก้าวร้าว 6. วางตนเหมาะสมตามสถานภาพและกาลเทศะ 7. เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อื่นได้	มีพฤติกรรมการแสดงออกตั้งแต่ 4 ข้อขึ้นไป ถือว่ามีความสุภาพ
6. สะอาด	1. จิตใจผ่องใส 2. จิตใจไม่ขุ่นมัว 3. เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อื่นได้	มีพฤติกรรมการแสดงออกตั้งแต่ 2 ข้อขึ้นไป ถือว่ามีความสะอาด
7. สามัคคี	1. ประองคองกัน 2. ไม่ทะเลาะวิวาท 3. ไม่เอารัดเอาเปรียบ 4. ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น 5. เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อื่นได้	มีพฤติกรรมการแสดงออกตั้งแต่ 3 ข้อขึ้นไป ถือว่ามีความสามัคคี
8. มีน้ำใจ	1. มีความจริงใจ 2. ไม่เห็นแก่ตัว 3. ให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกัน 4. รู้จักแบ่งปัน 5. เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อื่นได้	มีพฤติกรรมการแสดงออกตั้งแต่ 3 ข้อขึ้นไป ถือว่ามีน้ำใจ

3. ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

3.1 การสร้างตารางวิเคราะห์แบบ เรื่องของปัญญาสชาดก การศึกษาแบบเรื่อง ในปัญญาสชาดกฉบับล้านนา มีขั้นตอนในการ สร้างเครื่องมือดังนี้

3.1.1 ศึกษาเอกสาร ตำรา คู่มือ บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแบบเรื่อง

3.1.2 กำหนดวัตถุประสงค์ ในการวิเคราะห์แบบเรื่องที่ปรากฏในปัญญา สชาดก

3.1.3 ศึกษาการสร้างตาราง การวิเคราะห์แบบเรื่องของปัญญาสชาดก

3.1.4 นำตารางวิเคราะห์แบบ เรื่องของปัญญาสชาดกที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบ ถูกต้องของเครื่องมือ

3.1.5 ปรับปรุงแก้ไขตาราง วิเคราะห์แบบเรื่องของปัญญาสชาดกตาม คำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

3.1.6 นำตารางวิเคราะห์แบบ เรื่องของปัญญาสชาดกที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไป ใช้ในการศึกษาวิจัย

3.2 การสร้างตารางวิเคราะห์ คุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ ที่ปรากฏในปัญญา สชาดก การศึกษาวิจัยเรื่องคุณธรรมในปัญญา สชาดกฉบับล้านนา มีขั้นตอนในการสร้างตาราง วิเคราะห์คุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ ของ ตัวละครเอกในเรื่องดังนี้

3.2.1 ศึกษาเอกสาร ตำรา คู่มือ บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรม และปัญญาสชาดกฉบับล้านนา

3.2.2 กำหนดตัวชี้วัดในตาราง วิเคราะห์คุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ ของ ตัวละครเอกในเรื่อง

3.2.3 สร้างตารางในการ วิเคราะห์คุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ ของ ตัวละครเอกในเรื่องปัญญาสชาดก

3.2.4 นำตารางวิเคราะห์ คุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ ของตัวละครเอก ในเรื่องที่คุณวิจัยได้สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่านตรวจสอบความถูกต้องของเครื่องมือ

3.2.5 ปรับปรุงแก้ไขตาราง วิเคราะห์คุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการของ ตัวละครเอกในเรื่องตามคำแนะนำของ ผู้เชี่ยวชาญ

3.2.6 นำตารางวิเคราะห์ คุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการของตัวละครเอก ในเรื่องที่คุณปรับปรุงแก้ไขแล้วไปใช้ในการศึกษา วิจัย

3.3 เกณฑ์การวิเคราะห์คุณธรรม พื้นฐาน 8 ประการ การศึกษาวิจัยเรื่องคุณธรรม ในปัญญาสชาดกฉบับล้านนา มีขั้นตอนในการ สร้างเกณฑ์การวิเคราะห์คุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ ดังนี้

3.3.1 ศึกษาเอกสาร ตำรา คู่มือ บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรม และปัญญาสชาดกฉบับล้านนา

3.3.2 นิยามความหมายของ คุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ

3.3.3 กำหนดพฤติกรรม การ แสดงออกตามนิยามที่กำหนดไว้

3.3.4 สร้างเกณฑ์การวิเคราะห์ คุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ ตามพฤติกรรม การแสดงออก

3.3.5 นำเกณฑ์ในการวิเคราะห์ คุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการที่คุณวิจัยได้สร้างขึ้น ไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่านตรวจสอบ ถูกต้องของเครื่องมือ

3.3.6 ปรับปรุงแก้ไขเกณฑ์ในการวิเคราะห์คุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

3.3.7 นำเกณฑ์ในการวิเคราะห์คุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการไปใช้ในการศึกษาวิจัย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวិเคราะห์ข้อมูล โดยดำเนินการดังนี้

4.1 ศึกษาเนื้อหาของนิทานแต่ละเรื่อง พิจารณาแบบเรื่องตลอดจนเนื้อหาคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ ที่ปรากฏ โดยการอ่านเชิงวิเคราะห์และสรุปเนื้อความจากปัญญาสชาดก

4.2 สรุปผลการวิเคราะห์คุณธรรมจากพฤติกรรมตัวละครที่ปรากฏในปัญญาสชาดกลงในตารางวิเคราะห์

4.3 สรุปผลการวิเคราะห์แบบเรื่องของปัญญาสชาดก

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยเรื่องนี้จะใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ประกอบการพรรณนาวิเคราะห์ โดยมีลำดับการดำเนินงานดังนี้

5.1 อ่านพิจารณาเนื้อความและสรุปเนื้อหาของนิทานเพื่อใช้วิเคราะห์ตามหลักคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ แต่ละข้อแล้วนำมาบรรยายเนื้อความตามที่ปรากฏในนิทาน โดยอ้างอิงถึงเกณฑ์คุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ พร้อมกับเขียนลงตารางวิเคราะห์

5.2 อ่านพิจารณาเนื้อความและสรุปเนื้อหา เพื่อใช้วิเคราะห์แบบเรื่องของปัญญาสชาดกแล้วนำมาบรรยายเนื้อความตามที่ปรากฏในปัญญาสชาดก ลงในตารางวิเคราะห์

5.3 นำผลจากการวิเคราะห์ในตารางที่กระทำไว้ในข้อ 5.1 มาเขียนพรรณนาประกอบการยกตัวอย่างเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อ 1

5.4 นำผลจากการวิเคราะห์ในตารางที่กระทำไว้ในข้อ 5.2 มาเขียนพรรณนาประกอบการยกตัวอย่างเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อ 2

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องคุณธรรมในปัญญาสชาดกฉบับล้านนา ผู้วิจัยเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์คุณธรรมจากพฤติกรรมตัวละครที่ปรากฏในปัญญาสชาดก

ตอนที่ 2 วิเคราะห์แบบเรื่องของปัญญาสชาดก

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์คุณธรรมจากพฤติกรรมตัวละครที่ปรากฏในปัญญาสชาดก

การวิเคราะห์คุณธรรมจากพฤติกรรมตัวละครที่ปรากฏในปัญญาสชาดกพบว่า มีคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ ที่ปรากฏมากที่สุด คือ คุณธรรมด้านความสะอาดมี 33 เรื่อง ได้แก่ เรื่องสมุทโทสชาดก สุณชาดก วิบุลยชาดก ลิริจุทามณชาดก จันทราชชาดก ลิริธราชชาดก อาทิตยชาดก มหาสุรเสนชาดก สุวรรณกุมารชาดก กนกวรรณราชชาดก วิริยบัณฑิตชาดก สุธัสชาดก วัฏฏังคสิราชชาดก ไปรณกบิลราชชาดก ธรรมิกบัณฑิตราชชาดก จาคทานชาดก ธรรมราชชาดก สุรูปชาดก มหาปทุมชาดก ภัณฑาคารชาดก ปุပ္พชาดก พรหมโฆสราชชาดก เทวรุกขกุมารชาดก สิทธิสารชาดก นรชิวกันหนานชาดก อติเทวราชชาดก สรรพสิทธิชาดก สังขัตตชาดก จันทเสนชาดก ลีโสราชชาดก อรินทมชาดก รถเสนชาดก และพากลชาดก คุณธรรมที่ปรากฏรองลงมาคือคุณธรรมด้าน

ความมีน้ำใจ มี 30 เรื่องได้แก่ เรื่องสุนุชาตกรัตนปโชตชาตกร วิบุลราชชาตกร สิริจุฑามณชาตกร จันทราชชาตกร สิริธรรชาตกร ทูลกบัณฑิตชาตกร อาทิตยชาตกร ทุกัมมานิกชาตกร มหาสุรเสนชาตกร สุวรรณกุมารชาตกร กนกวรรณราชชาตกร วัฏฏังคุลีราชชาตกร ไปราณกบิลราชชาตกร ธรรมิกบัณฑิตราชชาตกร จาคทานชาตกร ธรรมราชชาตกร มหาปทุมชาตกร ปุณฺณชาตกร พรหมโฆสราชชาตกร สลภชาตกร อติเหวราชชาตกร สรรพสิทธิชาตกร สังขัตตชาตกร สุวรรณกัจจปชาตกร ลิโสราชชาตกร อรินทมชาตกร สุวรรณสิริสาชาตกร วนาวนชาตกร และพาลุสชาตกร คุณธรรมที่ปรากฏน้อยที่สุดคือคุณธรรมด้านความประหยัคดีมี 5 เรื่อง ได้แก่ เรื่องสุกมิตตชาตกร สิริธรรชาตกร นรชิวชาตกร สลภชาตกร และจันทเสนชาตกร

คุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ จากพฤติกรรมตัวละครที่ปรากฏในปัญญาสชาตกร คุณธรรมที่ปรากฏมากที่สุดมี 6 ประการ ได้แก่ เรื่อง ลิโสราชชาตกร คุณธรรมที่ปรากฏรองลงมา มี 5 ประการ ได้แก่เรื่อง สมุททโฆสชาตกร สุวรรณกุมารชาตกร และคุณธรรมที่ปรากฏน้อยที่สุดมี 1 ประการ ได้แก่เรื่อง สุนุชาตกร สิริวิบุลกิตติชาตกร สุกมิตตชาตกร ทุกัมมานิกชาตกร ธรรมโฆสชาตกร สุทสนชาตกร นรชิวชาตกร ภัณฑาคารชาตกร พหุลาคาวิชาตกร เสตบัณฑิตชาตกร ปาจิตตกุมารชาตกร วรวงสชาตกร สุวรรณสิริสาชาตกร และวนาวนชาตกร

ตอนที่ 2 วิเคราะห์แบบเรื่องของปัญญาสชาตกร

จากการวิเคราะห์แบบเรื่องของปัญญาสชาตกร พบว่ามีองค์ประกอบของเรื่อง 4 ด้าน ได้แก่

1. ปัจจุบันวัตถุ
2. อดีตวัตถุ

3. คาถา

4. สโมธาน

ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. ปัจจุบันวัตถุ ในปัญญาสชาตกรทั้ง 50 เรื่องจะเริ่มต้นด้วยภิกษุสนทนากันในโรงธรรมถึงเรื่องพระโพธิสัตว์ในอดีตชาติบ้าง เรื่องกรรมของพวกเขาบ้าง พระพุทธเจ้าทรงทราบด้วยทิพยโสดญาณ จึงเสด็จมาตรัสพระธรรมเทศนาดังตัวอย่าง

เรื่องสมุททโฆสชาตกร

วันหนึ่งภิกษุทั้งหลายนั่งประชุมกันในธรรมศาลา ได้สนทนากันถึงเรื่องที่พระพุทธเจ้าทรงสละราชสมบัติเพื่อใครได้พระนางพิมพายโสธรา ฝ่ายองค์สมเด็จพระบรมศาสดาได้ทรงสดับคำของพระสงฆ์ทั้งปวงด้วยทิพยโสดญาณ จึงเสด็จจากพระคันธกุฎีไปสู่ที่ประชุม ทรงประทับ ณ ธรรมาสนน์ แล้วดำรัสถามถึงสาเหตุที่มาประชุมสนทนากัน พระสงฆ์จึงกราบทูลเรื่องที่กล่าวมานั้นให้ทรงทราบ องค์สมเด็จพระศาสดาจึงนำเรื่องอันมีแล้วแต่หนหลังมาแสดง

2. อดีตวัตถุ จะกล่าวถึงเรื่องที่เกิดขึ้นแล้วในอดีตชาติของพระพุทธเจ้า เมื่อครั้งเป็นพระโพธิสัตว์ ดังตัวอย่าง

เรื่องสมุททโฆสชาตกร

พระเจ้าวิณฑทตเสวยราชสมบัติในพรหมบุรณคร มีพระอัครมเหสีทรงพระนามว่าพระนางเทพธิดา เมื่อเวลาประสูติเกิดเหตุมหัศจรรย์มีเสียงลั่นทั้งโลก เพราะฉะนั้นจึงได้ถวายพระนามพระโพธิสัตว์ว่า **สมุททโฆสราชกุมาร** เมื่อพระโพธิสัตว์พระชันษาได้ 16 ปี มีพระกายงามโสภะ และได้ทรงศึกษาศิลปศาสตร์รู้ชำนาญ มีกิตติศัพท์แผ่ซ่านลือไปทั่วโลก

3. คาถา เนื้อเรื่องจะดำเนินเรื่องด้วยบทร้อยแก้วแล้วจะคั่นด้วยคาถาซึ่งเป็นบทร้อยกรองที่เป็นภาษาบาลีสลับกัน ดังตัวอย่าง

เรื่องสมุททโฆสชาดก

ในเรื่องนี้มี 15 บท บทที่นำมายกตัวอย่างคือ

บทที่ 1 สมุททโฆโสติ นามเน ราชปุตโต มหิทธิโก
 พลิตวา ปถวิสพพ์ ยลตฺสสมโนหรี
 สเจมหิทธิโก อาสิ เทวปุเรมนรธ
 ตลภิตฺวานรวั กริมิ ตว ปุชิต

คำแปล พระราชบุตรผู้มีนามว่า สมุททโฆส อันมีมหิทธิฤทธิ์แผ่ไปทั่วปถวิมณฑล มีพระยศอันยังพระกมลให้อินติปริดา ถ้าข้าพเจ้า ได้พระสมุททโฆสพระองค์นั้นเป็นพระภัสดา สมดังความปรารถนาแล้ว จักทำการสักการบูชา แก่ท่านให้ยิ่งกว่านี้ (คณะสงฆ์หนเหนือ, 2552 : 3)

4. สโมธาน จะกล่าวถึงตัวละครในอดีตชาติได้กลับชาติมาเกิดเป็นใครบ้าง ทำให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่าง 2 ชาติ ดังตัวอย่าง

เรื่องสมุททโฆสชาดก

ครั้งนั้นเทวทัตเป็นวิทยากรที่ลัก พระขรรค์ พระเจ้าสิริสุทโธทนะเป็นพระเจ้า วินททัต พระสิริมหาเมธาเป็นนางเทพธิดา อานนท์เป็นบุตรบุโรหิต ราชบุลเป็นบุตรอำมาตย์ สารีบุตรเป็นพระเจ้าสิริสีหะนครคุต พระมหาปชาบดี โคตมเป็นพระนางกนกวดี โมคคัลลานเป็น พระยาทุมมราช อนุรุธเป็นพระอินทร์ อุบลวรรณา เป็นนางมณีเมขลา พิมพาเป็นนางวินทุมดี พระโพธิสัตว์เป็นสมุททโฆสราชกุมาร

สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “คุณธรรมในปัญญาสชาดก ฉบับล้านนา” ได้วิเคราะห์ออกเป็น 2 ส่วน สรุปได้ดังนี้

1. การวิเคราะห์คุณธรรมที่ปรากฏ ในปัญญาสชาดกฉบับล้านนา

ผลการศึกษา พบว่าปรากฏคุณธรรม ดังนี้

1.1 ความขยันคือ ผู้ที่มีความตั้งใจ เพียรพยายามทำหน้าที่การงานอย่างจริงจังและ ต่อเนื่องในเรื่องที่ถูกต้อง ใฝ่หา มีความ พยายาม ไม่ทอดทิ้ง กล้าเผชิญอุปสรรค รั้งงาน ที่ทำตั้งใจทำหน้าที่อย่างจริงจัง ได้แก่ ชาดก เรื่องสมุททโฆสชาดก สุธนชาดก สิริวิบูลกิตติ ชาดก ธรรมโสนทกชาดก อติเทวราชชาดก สังขัตตชาดก ลิโสราชาดก วรวงสชาดก และ รตเสนชาดก

1.2 ความประหยัดคือ ผู้ที่ดำเนิน ชีวิตความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย รู้จักฐานะ ทางการเงินของตน คิดก่อนใช้ คิดก่อนซื้อ เก็บออมถนอมใช้ทรัพย์สินสิ่งของอย่างคุ้มค่า ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่ฟุ้งเฟ้อ รู้จักทำบัญชีรายรับ- รายจ่ายของตนเองอยู่เสมอ ได้แก่ชาดก เรื่อง สุกมิตตชาดก สิริธรรชาดก นรชีวะชาดก เทวรุกขกุมาร ชาดก และจันทเสนชาดก

1.3 ความซื่อสัตย์คือ ผู้ที่มีความ ประพฤติทั้งต่อเวลา ต่อหน้าที่ และต่อวิชาชีพ มีความจริงใจปลอดจากความรู้สึกลำเอียง หรือ อคติ ไม่ใช้เล่ห์กลคดโกงทั้งทางตรงและทางอ้อม รับผิดชอบต่อตนเองปฏิบัติอย่างเต็มที่และ ถูกต้อง ได้แก่ชาดกเรื่อง สุธนชาดก ทุกกบัณชิต ชาดก สุรูปชาดก พหุลดาวิชาดก เสตบัณชิต ชาดก พาราณสีราชชาดก สลภชาดก และ จันทเสนชาดก

1.4 ความมีวินัยคือ ผู้ที่ปฏิบัติตาม ในขอบเขต กฎ ระเบียบของสถานศึกษา สถาบัน

องค์กร และประเทศ โดยที่ตนยินดีปฏิบัติตามอย่างเต็มที่ และตั้งใจยึดมั่นในระเบียบแบบข้อบังคับและข้อปฏิบัติ รวมถึงการมีวินัยทั้งต่อตนเองและสังคม ได้แก่ ชาตกรเรื่องสมุททโฆษชาตกร ทุกกบัณฑิตชาตกร สุวรรณกุมารชาตกร วัฏฏังคสิราชชาตกร พาราณสิราชชาตกร และสิโรราชชาตกร

1.5 ความสุภาพคือ ผู้ที่มีความอ่อนน้อมถ่อมตนตามสถานภาพ และกาลเทศะ มีสัมมาคารวะ เรียบร้อย ไม่ก้าวร้าว รุนแรง หรือวางอำนาจข่มผู้อื่นทั้งโดยวาจาและท่าทาง เป็นผู้มีความประพฤติงามวางตนเหมาะสมกับวัฒนธรรมไทย ได้แก่ ชาตกรเรื่อง สมุททโฆษชาตกร รัตนปโชตชาตกร ทุกกบัณฑิตชาตกร อาทิตชาตกร สุวรรณกุมารชาตกร วัฏฏังคสิราชชาตกร ธรรมราชชาตกร มหาปทุมชาตกร ปุพชาตกร ปาจิตตกุมารชาตกร สรรพสิทธิชาตกร สุวรรณกัจจลปชาตกร และสิโรราชชาตกร

1.6 ความสะอาดคือ ผู้ที่รักษาร่างกาย ที่อยู่อาศัย และสิ่งแวดล้อมได้อย่างถูกต้องตามสุขลักษณะ ผิดฝืนจิตไม่ให้ขุนมัว มีความแจ่มใสอยู่เสมอ ปราศจากความมัวหมองทั้งกาย ใจ และสภาพแวดล้อม มีความผ่องใสเป็นที่เจริญตา ทำให้เกิดความสบายใจแก่ผู้พบเห็น ได้แก่ ชาตกร เรื่อง สมุททโฆษชาตกร สุนชาตกร วิบุลราชชาตกร สิริจุฑามณชาตกร จันทราชชาตกร สิริธรรชาตกร อาทิตชาตกร

1.7 ความสามัคคีคือ ผู้ที่เปิดใจกว้าง รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รับผิดชอบของตนทั้งในฐานะผู้นำและผู้ตามที่ดี มีความมุ่งมั่นต่อการรวมพลัง ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เพื่อให้การทำงานสำเร็จลุล่วง สามารถแก้ปัญหาและขจัดความขัดแย้งได้เป็นผู้มีเหตุผล ยอมรับความแตกต่างความหลากหลายทางวัฒนธรรม ความคิด และความเชื่อ พร้อมที่จะปรับตัว

เพื่อยู่ร่วมกันอย่างสันติและสมานฉันท์ ได้แก่ ชาตกรเรื่องสมุททโฆษชาตกร อาทิตชาตกร สุวรรณกุมารชาตกร วิริยบัณฑิตชาตกร มหาปทุมชาตกร พาราณสิราชชาตกร สิทธิสารชาตกร

1.8 ความมีน้ำใจคือ ผู้ให้และผู้อาสาช่วยเหลือสังคม รู้จักแบ่งปัน เสียสละความสุขส่วนตน เพื่อทำประโยชน์ให้แก่ผู้อื่น และเห็นคุณค่าในเพื่อนมนุษย์ และผู้ที่มีความเดือดร้อน มีความเอื้ออาทรเอาใจใส่ อาสาช่วยเหลือสังคมด้วยแรงกาย และสติปัญญา ลงมือปฏิบัติการเพื่อบรรเทาปัญหา หรือร่วมสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามให้เกิดขึ้นในชุมชน ได้แก่ ชาตกรเรื่อง สุนชาตกร รัตนปโชตชาตกร สิริธรรชาตกร ทุกกมานิกชาตกร สุวรรณสิริราชชาตกร วนาวนชาตกร

2. การวิเคราะห์แบบเรื่องของปัญญาชาตกรฉบับล้านนา

จากการที่ผู้วิจัยได้อ่านพิจารณาเนื้อความวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ประกอบการพรรณนาวิเคราะห์ สรุปได้ว่า

ลักษณะทั่วไปของวรรณกรรมเรื่องปัญญาชาตกรฉบับล้านนา ที่มีชาตกรจำนวน 50 เรื่อง พบว่า ชาตกรส่วนใหญ่มีลักษณะครบตามองค์ประกอบของเรื่องชาตกรในอรรถกถาชาตกร คือ มีปัจจุบันวัตถุ อดีตวัตถุ คาถา และสโมธาน เรื่องที่มีครบทั้ง 4 องค์ประกอบ มีทั้งหมด 45 เรื่อง คือ สมุททโฆษชาตกร สุนชาตกร สุนชาตกร รัตนปโชตชาตกร สิริวิบุลจิตติชาตกร วิบุลราชชาตกร สิริจุฑามณชาตกร จันทราชชาตกร สุกมิตตชาตกร สิริธรรชาตกร ทุกกบัณฑิตชาตกร อาทิตชาตกร ทุกกมานิกชาตกร สุวรรณกุมารชาตกร กนกวรรณราชชาตกร วัฏฏังคสิราชชาตกร ไปรณณกปิลราชชาตกร ธรรมิกบัณฑิตราชชาตกร จาคทานชาตกร ธรรมราชชาตกร นรชีวะชาตกร สุรูปชาตกร มหาปทุมชาตกร ภัณฑาคารชาตกร

พหุลาคาวิชาตก เสตบัณฑิตชาตก ปุพพชาตก
พารานสิราชชาตก พรหมโฆสราชชาตก
เทวรุกขกุมารชาตก สลภชาตก สิทธิสารชาตก
นรชิวฐินทวนชาตก อติเทวราชชาตก ปาจิตต
กุมารชาตก สรรพสิทธิชาตก สังขปัตตชาตก
จันทเสนชาตก สุวรรณกัจฉปชาตก ลิโสราชาตก
อรินทรมชาตก สุวรรณสิธราชชาตก วนาวนชาตก
พากุลชาตก จะมีอยู่ 5 เรื่อง ที่ไม่มีปัจจุบันวัตถุ
เป็นการกล่าวถึงเรื่องราวของชาตก โดยเริ่มเรื่อง
จากอดีตวัตถุคือ วิชัยบัณฑิตชาตก ธรรมโสณทก
ชาตก สุทัสนชาตก วรวงสชาตก และรถเสน
ชาตก และไม่มีคาถา 1 เรื่องคือ เรื่องมหาสุรเสน
ชาตก

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยดังกล่าวอภิปรายผล
ได้ดังนี้

การวิเคราะห์คุณธรรมที่ปรากฏในปัญญา
ชาตกฉบับล้านนา จำนวน 50 เรื่อง พบว่า
คุณธรรมที่ปรากฏมากที่สุดคือด้านความ
สะอาด พบในปัญญาชาตกฉบับล้านนา จำนวน
33 เรื่อง รองลงมาคือด้านความมีน้ำใจ สุภาพ
ขยัน ซื่อสัตย์ สามัคคี และมีวินัย ตามลำดับ
จำนวน 30 เรื่อง ส่วนคุณธรรมที่ปรากฏ
น้อยที่สุดคือด้านความประหยัด พบในปัญญา
ชาตกฉบับล้านนา จำนวน 5 เรื่อง ทั้งนี้อาจ
เนื่องมาจากในปัญญาชาตกฉบับล้านนาตัวเอก
มักปรากฏเกิดเป็นพระมหากษัตริย์หรือ
ในเชื้อพระวงศ์หรือในตระกูลที่สูงส่ง จึงทำให้
มีการกล่าวถึงรูปลักษณะที่งดงามสะอาดสะอ้าน
ส่วนที่พบคุณธรรมเรื่องการประหยัดน้อยที่สุด
อาจเป็นเพราะว่าในอดีตไม่ได้มีการพูดถึงฐานะ
ความร่ำรวย หรือการทำมาหาเลี้ยงชีพ ที่ส่งผล
ทำให้ต้องประหยัดอดออม อาจจะมีการกินอยู่
ตามแบบฉบับของกษัตริย์หรือชาวบ้านทั่วไป

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการศึกษาวรรณกรรมเรื่อง
ปัญญาชาตกฉบับล้านนาโดยศึกษารายละเอียด
ของเรื่องทั้งในด้านแบบเรื่อง รูปแบบเนื้อหา
และแนวคิดของเรื่องเปรียบเทียบกับต้นฉบับ
อื่นๆ เพื่อให้ทราบว่ามี การปรับเปลี่ยนรูปแบบ
และเนื้อหาของเรื่องไปมากน้อยเพียงใด

2. ควรศึกษาวรรณกรรมเรื่องปัญญา
ชาตกฉบับล้านนาเปรียบเทียบกับชาตกฉบับ
อื่นๆ อาทิ ฉบับหอสมุดแห่งชาติ หรือฉบับ
ต่างประเทศ ซึ่งได้แก่ ฉบับเชียงใหม่ ฉบับพม่า
ฉบับเขมร และฉบับลาว เพื่อให้ทราบถึง
ลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกันระหว่างวรรณกรรม
เรื่องปัญญาชาตกนี้

3. ควรมีการนำคุณธรรม 8 ประการ
ไปศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมอื่น อาทิ ตำนาน
สำคัญต่างๆ เพื่อให้ทราบว่ามีคุณธรรมเหล่านั้น
มีคุณธรรมแฝงอยู่มากน้อยเพียงใดและเป็น
อย่างไร

เอกสารอ้างอิง

ฉัตรยุภา สวัสดิพิงษ์. “ล้านนาคดีศึกษา”. ใน **วรรณกรรมพุทธศาสนาในล้านนา**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ตรีสิน, 2540.

ศิริพร (ฐิติฐาน) ณ ถลาง. **ในท้องถิ่นมีนิทานและการละเล่น**. กรุงเทพฯ : มติชน.

คณะสงฆ์หนเหนือ. **ปัญญาสชาดก ฉบับงานออกเมรุพระราชทานเพลิงศพ พระธรรมสิทธิธำมรงค์** (หนู ถาวโร ป.ธ.๕). เชียงใหม่ : ศิลปาบรรณาคาร, 2539.

เอื้อนทิพย์ พิระเสถียร. **การศึกษาเชิงวิเคราะห์แบบเรื่องและอนุภาคในปัญญาสชาดก**. กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529.